

ἀδελφαί του. Κατὰ δὲ τὴν εἰς Πειραιᾶ διατριβὴν μου ἐπεσκέφθη τὸν Ἰγγλέτην, διοικητὴν τοῦ ἐν Πειραιῇ τακτικοῦ τάγματος· οὗτος μοι προσέφερε τὴν διοίκησιν ἐνὸς τῶν λόγων, ἣν ἀπεδέχθην ὑποσχεθεὶς νὰ ἐπανέλθω μετὰ τὴν σύντομον ἐν Πόρῳ διαμονήν μου· ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ ὁ θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη καὶ ἡ τοῦ Φαλήρου ἀτυχὴς μάχη.

Γ. ΚΑΡΑΤΖΑΣ.

ΚΟΥΡΤΩ ΔΙΒΕΡΝΕΡΕΣ

Φιλολογικά τινα διδακτικά συγγράμματα, θεωρηθέντα ὡς τέλεια τοῦ εἴδους αὐτῶν ἔργα, καὶ ὡς ἀπαραίτητοι ὀδηγοὶ ὠρισμένης τινὸς μαθήσεως, κατέστησαν πασίγνωστα καὶ δημοτικά, οὕτως εἰπεῖν, τὰ ὀνόματα τῶν συγγραφέων αὐτῶν οὐ μόνον εἰς τοὺς ἰδίους ὁμογενεῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ξένους. Τοιοῦτον παρ' ἡμῖν τὸ ὄνομα τοῦ Γάλλου Κουρτῶ Διβερνερέ (Courtaud-Diverneresse), ὅπερ κατέστησε γνωστὸν πᾶσι τοῖς γινώσκουσι τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν τὸ Γαλλοελληνικὸν αὐτοῦ λεξικόν, τὸ τελειότερον τῶν ἐν τῇ Γαλλικῇ ὑπαρχόντων. Πλὴν ὅμως τοῦ ὀνόματος τοῦ Διβερνερέ, τοῦ ἀποβιώσαντος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ὀλίγοι γινώσκουσι τι πλεονέκτερον περὶ αὐτοῦ.

Θεωροῦμεν καθήκον καὶ ὀφειλὴν πρὸς τὴν μνήμην τοῦ φιλέλληνος ἀνδρὸς, τοῦ ὀλόκληρον βίον ἀφιερῶσαντος καὶ περιουσίαν δαπανήσαντος ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ν' ἀναγράψωμεν ἐν τῇ Ἔστια βραχείας βιογραφικὰς σημειώσεις. Πρὸς τοῦτο δὲ μεταφέρωμεν ἐν συντόμῳ χωρίον λόγου τοῦ κυρίου Gidel, ἀντιπροέδρου τοῦ ἐν Παρισίοις συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Γαλλίᾳ.

Ὁ κ. Gidel ἐκτιθέμενος τὰ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος πεπραγμένα ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, ἐποιήσατο καὶ μνησίαν τῶν ἐλλογιμῶν ἀνδρῶν, οὓς ὁ θάνατος ἀνῆρπασεν ἐκ τῶν τάξεων τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου· ἐν ἄλλοις δὲ ἰδιαιτέρας ἤξιωσε μνησίας καὶ μακροτέρου λόγου τὸν Pierron καὶ τὸν ἐν λόγῳ Diverneresse.

Ὁ κ. Κουρτῶ Διβερνερέ ἀπεβίωσε ἐν ἡλικίᾳ 84 ἐτῶν, κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1879. Ἐπρεπε νὰ ἦτο Ἕλληνας, ἀλλ' Ἕλληνας ἐν Σπάρτῃ καὶ οὐχὶ ἐξ Ἀθηναίων· διότι ἔσχε ἐν ἑαυτῷ τὴν αὐστηρὰν εἰλικρίνειαν καὶ τραχύτητα τοῦ Σπαρτιατοῦ ἄκαμπτου πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ βίου αὐτοῦ, ὑπεστήριξεν ὅτι ἐθεώρει ἀληθὲς ἀνευδότως καὶ ἀτρομέτως, πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἰδίων αὐτοῦ συμφερόντων. Δὲν ἀπέφευγε τὸν ἀγῶνα, τὸν ἀντικτῖον ἐπέζητει, καὶ δὲν ὑπεχώρει πρὸ τοῦ ἀντιπάλου. Ἄπαν τὸ στάδιον τοῦ βίου αὐτοῦ, ὅπερ καθιέρωσεν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσης, ὑπῆρξεν ἐργῶδες.

Ἐγεννήθη ἐν Φελλετὲν τοῦ νομοῦ Creuse τῇ 19 Νοεμβρίου 1794 καὶ ἀνετράφη ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ εἰρηνοδίκου τῆς πόλεως ταύτης.

Διανύσας ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν, μετέβη κατόπιν εἰς τὸ Λύκειον Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου, ἔνθα ἐπὶ διετίαν διήκουσε ῥητορικὴν καὶ φιλοσοφίαν. Ἀπεσκόπει δὲ καὶ εἰς ἀνωτέραν παιδείαν, ἀλλὰ στρατολογηθεὶς ἐμποδίσθη, ἐπὶ διετίαν ὑπηρετήσας ὡς στρατιώτης ἐν τῷ 8^ῳ συντάγματι τῶν οὐσσάρων.

Ἀπαλλαγὴς τῆς ὑπηρεσίας διωρίσθη ἀλληλοδιαδόχως καθηγητὴς ἐν τοῖς παιδευτηρίοις Τούλης, Μοντινῆ, Βερζερᾶκ, τόπων καὶ ὀνομάτων οὐδὲν ἐνεχόντων τὸ ἀπτικόν. Εἶτα λαβὼν τὸν βαθμὸν τοῦ διδάκτορος τῆς φιλολογίας, ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ῥητορικῆς ἐν ἐκπαιδευτηρίοις ἐπύρων πόλεων μέχρι τοῦ 1849, ὅτε ἀπεχώρησε τῆς διδασκαλίας, περατώσας τὰ ἔτη τῆς συντάξεως.

Ἐνωρὶς ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐφέλιξε τὴν περιέργειαν αὐτοῦ καὶ συνεκέντρωσεν περὶ τὴν μελέτην αὐτῆς πᾶσαν δύναμιν. Τῷ 1821 ἐδημοσίευσεν νέαν μέθοδον πρὸς ἐκμάθησιν αὐτῆς, ἐκδοθεῖσαν δεκάκις μέχρι τοῦ 1867. Τῷ δὲ 1830 ἐδημοσίευσεν σύντομον περίληψιν τοῦ ἔργου τούτου.

Τὸ κύριον ὅμως ἔργον τοῦ Διβερνερέ ἦτο ἡ σύνταξις Ἑλληνογαλλικοῦ λεξικοῦ, οὗτινος τὴν ὕλην συνέλεγε συντάσσων τὴν ἑλληνικὴν γραμματικὴν. Ἐποιήσατο δὲ χρῆσιν πρὸς παρασκευὴν τοῦ μεγάλου λεξικοῦ οὐ μόνον τῶν σχολιαστῶν, καὶ τῶν λεξικογράφων, οἷον Ἡσυχίου, Σουΐδα, Πολυδεύκου, ἀλλὰ κατῆλθε μέχρι τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, συνέπιχούρους ἔχων καὶ τὰς φιλολογικὰς ἐργασίας τῶν νεωτέρων φιλολόγων, Βουδαίου, Κασυβωνίου, Δουκαγγίου, Στεφάνου, Κοραῆ, Σχραχίδερ, Βουσσονάτου. Εἰργάζετο ἐπὶ τριάνοντα ἑπτὰ ἔτη. Ὀλίγα ὄρκα ὕπνου ἤρουν αὐτῷ πρὸς ἀνάπαυσιν, τὰς ἐπιλοίπους ἀφιέρου εἰς τὴν ἐργασίαν. Οὕτως ἐπεράτωσε τῷ 1859 τὸ ἐπίπονον αὐτὸ ἔργον· τῷ δὲ 1874 ἐποιήσατο νέαν ἔκδοσιν, περὶ ἧς ὁ ἡμέτερος διαπρεπὴς συναδέλφος κ. Em. Miller ἔγραψε κρίσιν ἐπαινετικὴν ἐν τῷ Journal de Savants.

Εἰς τὸ ἐπιπονώτατον αὐτὸ ἔργον ὁ Διβερνερέ οὐδένα προσέλαβε βοηθόν, οὐδένα συνεργάτην, ἠθέλησε νὰ εἶναι μόνος ἐκδότης καὶ μόνος κύριος ἔργου, οὗτινος αὐτὸς οὗτος ἦτο δημιουργός. Ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὸ πάντα τὸν βίον καὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν, δαπανήσας ὑπὲρ τὰς 80,000 φράγκων πρὸς ἐκτύπωσιν, ἐξ ὧν οὐδὲν σχεδὸν εἰσέπραξε. Δὲν εἶναι δίκαιον ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ν' ἀπονεύμῃ δημοσίᾳ τιμὴν εἰς τὸ σπάνιον αὐτὸ παράδειγμα τῆς εὐσταθείας καὶ τῶν θυσιῶν.

Ὀφείλομεν ἐπι αὐτῷ ἔπαινον διὰ σοφῆς ἄλλας μελέτας καὶ ἐμβριθεῖς ἐργασίας ἐπὶ τῆς μετρικῆς Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, διὰ φυλλάδια πρὸς μεταρρύθμισιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, ἐν οἷς ὑποστηρίζει τὴν εἰταγωγὴν τῆς ἑλληνικῆς ἐν τοῖς σχολείοις, διότι ἐν πεποιθήσει ἐπέσβευσεν

ὅτι διὰ τῆς ἑλληνικῆς ἢ μάθησις κάλλιον προ-
άγεται· καὶ ὅτε φίλοι τινὲς συνέλαβον τὴν ιδέαν
νὰ ἰδρῶσιν τὸν ἡμέτερον Σύλλογον, ὅπως ὑ-
περασπισθῶσι τὴν τῆς ἀπειλούμενης ἑλληνικῆς,
ἔσπουσε νὰ καταταχθῆ εἰς τὰς ἡμετέρας τάξεις.
Διὸ καὶ ὁ Σύλλογος ἡμῶν δὲν ἔ' ἀπαξιώσῃ νὰ
ἐκφράσῃ τὴν θλίψιν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ ἐνὸς
τῶν γενναίων πρωταγωνιστῶν τοῦ σκοποῦ, ὃν ὑ-
ποστηρίζει».

Τοιαῦτα εἶπεν ὁ κ. Gidel περὶ τοῦ ἑλληνι-
στοῦ τούτου, οὔτινος ἢ μνήμη καὶ παντὶ Ἑλληνι,
περὶ τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν ἀσχολουμένῳ, εἶναι
προσφιλῆς. Κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα συνέστη
ἐν Παρίσις ἐπιτροπὴ δεκαμελὴς προεδρευομένη
ὑπὸ τοῦ κ. Em. Egger πρὸς ἀνδρῶν δι' ἐράνου
τῆς προτομῆς τοῦ Διθεροεὸς ἐν τῇ πατρίδι αὐ-
τοῦ, ἧς τὸ δημοτικὸν συμβούλιον δημοφῶως ἀπε-
φάνητο, ὅπως τόπος δημοσίως ἐν τῇ πόλει ὀρι-
σθῆ πρὸς τοῦτο.

Ἐγκύκλιοι τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἐστάλησαν
καὶ εἰς πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. Δὲν ἀμφιβάλλομεν
δὲ ὅτι οἱ ἡμέτεροι συμπολίται θέλουσι σπεύσει
νὰ συνεισφέρωσι τὸ καθ' ἑαυτοῦς, τιμῶντες τὴν
μνήμην ἀνδρὸς φιλέλληνος, ἐργάτου εἰλικρινοῦς
καὶ γενναίου τῶν γραμμάτων, οὐδενὸς φεισαμέ-
νου πρὸς ἔργον τοῦ φιλολογικοῦ ἐκείνου μνημεί-
ου, δι' οὗ ἢ γαλλικῇ γλῶσσᾳ ἀρρήκτως συνεδέθη
μετὰ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς.

A. ΜΗΤΑΠΑΚΗΣ.

ANEV ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

[Μυθιστόρημα Ἐκτορος Μαλὸ βραβευθὲν παρὰ τῆς γαλ-
λικῆς Ἀκαδημίας. Μετάφρασις Α. Π. Ραγκαβῆ].

Συνίξις· τὸ εἶλ. 401.]

Β'

Ἡ μέλαινα πόλις.

Μακρὰ εἶναι ἡ ὁδὸς ἐκ Μονταγρὶς εἰς Βάρσας.
Ἡ πόλις αὕτη καίται εἰς τὸ μέσον τῶν Κεθεν-
νῶν, πρὸς τὴν κλιτὸν τοῦ ὄρους τὴν ἀφορῶ-
σαν πρὸς τὴν Μεσόγειον. Ἡ ἀπόστασις εἶναι πεν-
τακοσίων ἢ ἑξακοσίων χιλιομέτρων κατ' εὐθείαν
γραμμὴν, δι' ἡμᾶς ὅμως, ἐξ αἰτίας τῶν περιδρό-
μων εἰς οὓς μᾶς ἐβίαζεν ὁ τρόπος τοῦ βίου καὶ
τῆς ὁδοπορίας μας, χιλίων καὶ ἐπέκεινα, διότι
ἤμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ζητῶμεν πόλεις ἢ με-
γάλα πόλιν· ἄλλως αἱ παραστάσεις ἡμῶν δὲν
ἔσαν προσοδοφόροι.

Μᾶς ἐχρειάσθησαν τρεῖς σχεδὸν μῆνες δι' αὐτὰ
τὰ χίλια χιλιόμετρα. Ἀλλ' ἔταν ἐφθάσαμεν περὶ
τὰς Βάρσας, μετρήσας τὰ χρήματά μου, μετὰ
χαρὰς εἶδον ὅτι καλῶς μετεχειρίσθημεν τὸν και-
ρὸν μας· διότι εἰς τὸ δερμάτινόν μου βαλάντιον
εὔρον ὅτι εἶχον ἑκατὸν εἰκοσιεκάτῳ δραχμῶν πε-
ρίσσειμα. Ὡστε εἰκοσιθῶ δραχμαὶ μόνον μοὶ
ἔλειπον διὰ νὰ δυνῆθῃ ν' ἀγοράσω τὴν ἀγελάδα
τῆς μάνας Βαρβερίνας.

Ἦτον δὲ καὶ ἡ Ματτίας ἔχι δλιγώτερον ἐμοῦ

εὐχαριστημένος, καὶ ἐκόμπαζε διότι συνέδραμε καὶ
αὐτὸς εἰς τὸ κέρδος τοσαύτης ποσότητος. Τὸ ἀ-
ληθές δὲ εἶναι ὅτι ἡ συνδρομὴ του ἦτον μεγάλη,
καὶ ὅτι χωρὶς αὐτοῦ, καὶ ἰδίως χωρὶς τοῦ εὐθιαύ-
λου του, δὲν θὰ ἐκερδίζομεν ποτὲ 128 δραχμᾶς,
ὁ Κάπης καὶ ἐγώ.

Ἀπὸ Βάρσας ἕως Χαβανὸν θὰ ἐκερδίζομεν βε-
βαίως τὰς 22 δραχμᾶς, ἄς ἀκόμη ἐχρειάζομεθα.

Αἱ Βάρσαι ὅπου ἐφθάνομεν ἦσαν πρὸ ἑκατὸν
ἑτῶν πτωχὸν χωρίον ὄρεινόν, γνωστὸν μόνον διότι
πολλάκις ἐχρησίμωσεν ὡς καταφύγιον εἰς τοὺς
κλιθέντας τέκτα Θεοῦ, ὧν ἐστρατήγει ὁ Ἰωάν-
νης Καβαλιέρος. Ἡ δυσπρόσιτος αὐτοῦ θέσις ἐντὸς
τῶν ὄρων καθίστα αὐτὸ σημεῖον ἐπιζήτητον ἐπὶ
τοῦ πολέμου τῶν Καλθινιστῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν
Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ', ἀλλὰ συγχρόνως συνετέλει
καὶ εἰς τὴν πτωχείαν του. Περὶ τὰ 1750 πρεσβύ-
της τις εὐπατρίδης, φίλος τῶν ἀνασκαφῶν, ἀνε-
κάλυψεν εἰς Βάρσας ἀνθρακωρυχίαν, καὶ ἔκτοτε
αἱ Βάρσαι κατέστησαν ἐν τῶν κυριώτερον ταμείων
τῶν ἀνθράκων, καὶ ταῦτα τὰ ὄρυχεα, τὰ τῆς
Ἀλαίσις, τοῦ Σαίν-Γερβαὶ καὶ τῆς Βεσσῆγης,
προμηθεύουσιν αὐτοὺς εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλ-
λίαν, καὶ σχεδὸν διαμφισθητοῦσιν εἰς τὴν Ἀγ-
γλίαν τὴν ἀγορὰν τῆς Μεσογείου. Ὅτε ἤρχισε
τὰς ἐρεῦνας τοῦ ὕλοι τὸν ἐχλεύαζον, καὶ ὅτε ἔ-
φθασεν εἰς βᾶθος 150 μέτρων χωρὶς νὰ εὕρῃ οὐδὲν,
πολλοὶ ἠθέλησαν νὰ τὸν ἐγκλείσωσιν εἰς φρενοκο-
μεῖον, διότι ἡ περιουσία του ὅλη θὰ κατηναλί-
σκετο εἰς τὰς ἀνοήτους ταύτας ἀνασκαφάς. Αἱ
Βάρσαι εἶχον ἐντὸς τῆς περιφερείας τῶν μεταλ-
λεῖα σιδήρου· ἀλλὰ ἀνθρακες δὲν εὕρισκονται,
οὔτε εἶναι ποτὲ δυνατόν νὰ εὕρεθῶσιν ἐκεῖ. Χω-
ρὶς ὅμως ν' ἀποκρίνεται, καὶ διὰ ν' ἀποφύγῃ τοὺς
χλευασμοὺς, ὁ πρεσβύτερος εἶγεν ἐγκατασταθῆ ἐν-
τὸς τοῦ ὄρυγματός του, καὶ ἐκεῖθεν δὲν ἐξήρ-
χετο πλέον. Ἐκεῖ ἔτρωγεν, ἐκεῖ ἐκοιμᾶτο, καὶ
μόνους εἶχεν ἐκεῖ ν' ἀκούῃ τοὺς διαταγμοὺς τῶν
ἐργατῶν οὓς ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ μετεχειρίζετο.
Οὔτοι, εἰς ἕκαστον κτύπημα τῆς δικέλης τῶν ὑ-
ψουν τοὺς ὤμους· ἀλλ' ἐρεθιζόμενοι ὑπὸ τῆς πί-
στεως τοῦ κυρίου τῶν, ἐκτύπων πάλιν καὶ πάλιν
διὰ τῆς σκαπάνης τὴν γῆν, καὶ τὸ ὄρυγμα ἐθα-
θύνετο. Εἰς 200 μέτρων βᾶθος εὕρεθῆ ἡ πρώτη
στιβάς ἀνθράκων· καὶ ἔκτοτε ὁ γέρον εὐπατρίδης
δὲν ἦτον πλέον ὁ παράφρων, ἀλλ' ὁ μεγαλοφυὴς
ἀνὴρ. Ἀπὸ μίᾶς ἡμέρας εἰς τὴν ἄλλην εθαυμα-
τουργήθη ἡ μεγάλη μεταμόρφωσις.

Σήμερον αἱ Βάρσαι εἰσὶ πόλις 12,000 κατοί-
κων, ἔχουσα μέγα μέλλον βιομηχανικόν, καὶ οὗ-
σα καὶ σήμερον ἦδη μετὰ τῆς Ἀλαίσις καὶ τῆς
Βεσσῆγης ἡ ἐλπίς τῶν νοσίων ἐπαρχιῶν.

Ὁ νῦν καὶ ὁ μέλλων θησαυρὸς ὁ πλουτίζων
τὰς Βάρσας κρύπτεται εἰς τὰ ἔγκατα αὐτῶν, δὲν
ἐπιδεικνύται εἰς τῆς γῆς τῶν τὴν ἐπιφάνειαν.
Αὕτη ἐξ ἐναντίας εἶναι πτωχὴ, ἄχαρις καὶ γυ-
μνή. πανταχοῦ ἄφορος, ἄδενδρος, ἐκτὸς ἄν που